

מוסרי דעת ונתיבי תורה מהיכל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

• ישיבת פוניבז' •

פרשת תצוה תשפ"ד

• בס"ד • גליון מ"א •

עבודת עבד

גיליון מיוחד לדמותו ואורחות קדשו של רבינו מרן המשגיח זצוק"ל
לקראת יובל שנים להסתלקותו, י"ח אדר א' תשפ"ד – ליקוטי אמרים מתוך כתבי תלמידים

יביט כי אם אל דרכיו, ולא ישמע כי אם אל דבריו, זה מה שהמשגיח היה, כך הוא היה נראה.

הוא לא אמר לאף אדם לחיות כמוהו, הספיק אדם אחד בעולם באותו הדור, וכמו שמובא בחובות הלבבות (שער הפרישות, ב') שמבאר את מעלת הפרושים "והם דומים בעולם לשמש שפושטת אורה בעולם עליונו ותחתונו, כי היא מאירה מה שלמעלה ממנה, כמו שהיא מאירה מה שלמטה ממנה, מן הכוכבים והגרמים", אדם אחד כזה עזר לכולם.

שמירת הסדרים - קבלת עול תורה

המשגיח היה מדבר הרבה שצריך להגיע בזמן לסדרים, הוא היה אומר שמי שמגיע בזמן לסדר, יש לו "עול תורה", בלי זה אין לו עול, היום המצב הוא שונה לגמרי, גם אם יש זמן לא מרגישים שצריכים לעמוד בו, לא חושבים שיש בעיה לאחר לסדרים. והאמת היא שלא הבעיה היא רק שלומדים פחות, אלא שלא משועבדים. הוא ראה בזה אחד מהיסודות בלימוד התורה, ולכן הוא היה מסתובב בפתחי ההיכל בתחילת הסדר שכולם יגיעו בזמן.

הוא לימד אותנו שהעולם הזה הוא עולם מסוכן, והזכיר את דברי המסילת ישרים (פרק ב') "וההולך בעולמו בלי התבוננות אם טובה דרכו או רעה, הנה הוא כסומא ההולך על שפת הנהר אשר סכנתו ודאי עצומה ורעתו קרובה מהצלתו", כל הנאה נוספת בעולם הזה יכולה לגרום דברים נוספים לא טובים.

כסדר היה אומר שהאדם ביסודו מלא מידות רעות, האדם נולד עם מידות רעות, קנאה, תאוה וכבוד, וכל הדברים הלא טובים מגיעים מזה, מי שלא עובד על זה נשאר כך, הוא לא מפרגן לאחר, לא אכפת לו מה יהיה לאחר, וכל מה שעושים בהלוך ילך הרגיל בלי התבוננות שורשו הוא רע, ועל האדם להילחם עם הרע, יש מלחמה תמידית עם הרע, והתורה, מוסר ותפילה, זה הכלים שאיתם נלחמים נגד הרע.

תפילה בישיבה

אצלו היה עיקר גדול שכל בחור ואברך יתפלל בישיבה, גם מאברכים הוא היה מבקש את זה. פעם אברך אחד אמר לו שיש לו ילד קטן בבית והוא לא יכול לצאת מהבית לתפילה בישיבה. המשגיח נתן לו כסף שישלם למטפלת כדי שיוכל להגיע לתפילה בישיבה. הוא השקיע בזה כסף מעצמו, הוא היה משקיע ועושה בכל כוחו על דבר שחשב שיכול לעזור לרוחניו, לקדם בתורה ויראת שמים.

וזכרתי שהיו בחורים שטענו למשגיח שאפשר ללמוד עד שעה מאוחרת ולהתפלל במקום אחר, ואמר להם שאחר כך התפילה לא תהיה כראוי. והרי אנו רואים את זה בחוש שהתפילה אינה כראוי כשאיננה בקביעות בישיבה. וכן בכל דבר יש לעמול על כך שתהיה לנו אמונת חכמים, הרואים את הנולד, ויודעים מה טוב וראוי בעבורנו.

ואף שבוודאי כל אחד צריך להכין לעצמו תכנית מסודרת וראויה של ניצול הזמן בדרך המתאימה לו, מכל מקום צריך לדעת שהדבר הראשון הוא לשמוע בזה לעצת הזקנים. הן בדרך הלימוד והן בזמני הלימוד. ובוודאי מי שישמע בכל זה לעצת הזקנים והחכמים יגיע ללימוד עם יותר התמדה, ועם יותר חשק ללמוד, ויזכה על ידי זה לסייעתא דשמיא גדולה בלימודו.

דבקות בקב"ה וברצון ד' בכל רגע

הדבר היחיד שהדריך את רבנו המשגיח זצוק"ל היה המחשבה מה הקב"ה רוצה ממנו בכל רגע ורגע, הוא היה עבד ד' בשלמות, הוא היה שמח כשהוא הצליח בתורה ובעצב כשלא הצליח, זה הדבר היחיד שהוביל אותו בחיים. כשהיו מבקשים ממנו להתפלל על החולה הוא היה מתפלל בכל ליבו, הוא היה צר בצרתו של כל אחד, פעם אחת היה אחד שהתפלל עליו והתרפא ולא סיפרו לו, והקפיד על כך,

צדיק מה פעל

זכינו והיה כאן עמנו בישיבה רבינו מרן "המשגיח" זצוק"ל. מה היה פועלו בישיבה? בכל שבוע היה אומר שלש שיחות בישיבה, ליל שבת, מוצאי שבת, וביום רביעי קודם תפילת מעריב. היה מתפלל בישיבה כל התפילות. נמצא בכל סדר מוסר. בתחילת הסדרים היה מסתובב בהיכל הישיבה מדלת לדלת ובודק שהיכל הישיבה מלא, ואם בחור היה חסר היה מעיר לו, היה מפקח על כל הסדרים. היה מעיר על כל דבר שצריך, אם היה איזה רפיון בתפילה היה מדבר על זה, אם היה רואה שלא מדברים בלימוד בחדר אוכל היה אומר שזה נראה שהבחורים אוכלים במסעדה, 'בחדר אוכל של ישיבת פוניבז' מדברים בלימוד'. הוא נשם את הישיבה כל הזמן, הוא היה רגיש לכל דבר שקורה בישיבה, ויח' כל פרט.

עבודת מוחלטת

היסוד ושורש העבודה ציווה שלאחר פטירתו לא יכתבו על המצבה כי אם שהיה עבד ד' יתברך, זה מה שהמשגיח זצוק"ל היה. משה רבנו היה עבד ד', ובכל דור יש התפשטות ושמירתו של משה רבנו וכל אחד לוקח מה שהוא רוצה, הוא היה עבד ד'.

פעם המשגיח אמר בשיחה שאם מגיעים לאדם ושואלים אותו מה הקב"ה רוצה מאיתנו, יש מי שיגיד ללמוד תורה, יש מי שיגיד לקיים את המצוות, יראת שמים. אבל האמת היא שהוא רוצה שנהיה עבדים, עבדי ד', יש דין שרוצעים עבד עברי שרוצה להישאר אצל האדון אחר ו' שנים, והטעם "אמר הקדוש ברוך הוא אוזן ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע" (קידושין כב:). הקב"ה רוצה שנהיה עבדיו.

רבנו הגדול מרן ראש הישיבה האבי עזרי זצוק"ל סיפר לי שכשהיה בישיבה בקלצק שימש שם גם מרן המשגיח זצוק"ל, ובאותה התקופה היו לו בעיות בעיכול, וחלק מצורת הטיפול בזה היא על ידי שאיפת אויר במקום פתוח, אבל המשגיח היה יושב בישיבה כל הזמן ולומד, ואמר לו הרב שך (בשם הרבנית גוטיל ע"ה שהייתה אחות) שכדאי שיצא החוצה לשאוף אויר, ענה לו המשגיח שיש בחור מסויים (ואמר את שמו) שאם הוא יקום, גם אותו בחור יקום ויעזוב את בית המדרש. זה עבד ד', הוא חולה, אבל הוא נשאר ללמוד כדי לעזור לאחר.

יציאת מצרים - אמונה המביאה לעבודת

רבנו המשגיח היה מוסר כל שבוע גם כמה וועדים, זכיתי לשמוע ממנו כמה וכמה ועדים, בוועד אחד הוא הסביר מה יש בעבד, הוא הביא את דברי הגמרא (פסחים נט:): "מה שקנה עבד קנה רבו", לעבד אין שום דבר עצמי, הכל שייך לאדון. זה אנחנו, כולנו עבדים של הקב"ה ואין לאף אחד משהו עצמי, כולם ערבים בשביל כולם.

היה מדבר הרבה אמונה, אין עוד מלבדו, וכמובן על יציאת מצרים כסדר - הכל היה סביב זה, ופעם בחור שאל את המשגיח למה הוא לא מדבר גם על מתן תורה, הרי אז ראו את הקב"ה בחוש. והסביר לו שהוא לא מדבר רק על אמונה, הוא מדבר על אמונה שמביאה לעבודת בקב"ה, הקב"ה הוציא אותנו ממצרים כדי שנהיה עבדיו, עד אז היינו עבדי פרעה, ומאז אנחנו עבדים של הקב"ה.

השמש שהאירה לעולם כולו

היום אין בעולם בריה כמו המשגיח זצוק"ל, אדם שהוא עבד ד' כל היום וכל הלילה, זה הדבר היחיד שמדריך אותו ולפי זה הוא חי. החובות הלבבות (שער עבודות האלוקים, ה) מאריך לבאר מה העבד צריך לעשות לאדון "וממה שהוא טוב ממנו עוד - להראות סימני העבודה והמקנה עליו בכל תנועת אבריו ובמדותיו, לא יהגה כי אם בזכרו, ולא

לעיסוק וטיפול בצורכי הגוף. ובמסילת ישרים (פ"ה) מבואר שהמפסיד הגדול והעיקרי לזהירות הוא ריבוי הטרדות. ויש בחורים שדואגים ומתוחים משידוכים, והמשגיח זצוק"ל היה אומר שזו טיפשות לדאוג מנושא של שידוכים. והיינו, כי על האדם לדאוג ל"שלו", וזה רק ענייני רוחניות ועליה, ואף שיש לו גם צורכי גוף, זה אינו "שלו", אלא נותנים לו מזה מה שצריך לקיומו, אך אין מקום כלל לדאוג לזה ולהיטרד מחמת זה מעבודת הרוחניות שהיא התכלית היחידה.

הקפדה על שינה מוקדמת וקימה מוקדמת

בזמנו בליל שבת היה גנרטור חלש והיו מכבים את האור בהיכל הישיבה באחת עשרה בלילה, כולם היו הולכים לישון בשעה הזו, אחר כך כשקנו גנרטור חדש, יותר חזק, ביקשו ממנו שירשה להדליק את האור יותר מאוחר, והסכים בדוחק שישאירו את זה דולק עוד שעה.

ומכוח ההרשה הזאת גם ביום חול לא היו קמים מאוחר, הוא לא היה מרשה שילמדו מאוחר בלילה ולמחרת לא יקומו לתפילה, הוא היה אומר שכל אחד עושה מה שהוא חושב שהכי טוב לו, ומי שחושב שיותר חשוב ללמוד הוא אומר שעדיף ללמוד יותר ולקום מאוחר, כל אחד חושב שמה שהוא עושה זה הכי טוב, והוא מוצא ראיות לדבריו. הוא היה מביא את דברי רש"י (שמות ל"ב, א') שמבאר בחטא העגל "כי זה משה האיש - כמין דמות משה הראה להם השטן שנושאים אותו באויר רקיע השמים", ואם הוא יכול לעשות את זה זה אומר שיש לו כוח לעשות דברים בעולם שיראו שהוא צודק, כל אחד יכול למצוא ראיות והוכחות לרצונותיו, הכל תלוי מה הוא רוצה לעשות.

חודש 'אלול' עם מרן המשגיח זצוק"ל

באלול היה מדבר על משפטי ד', על יראת שמים, על הדין, וזה היה האוירה בישיבה, וכבר הזכרתי שבישיבה יש תקנה שנוסדה על פי רבנו הגדול מרן זצוק"ל שבאלול אין חתונות. המשגיח לא עשה את התקנה הזאת, בזמנו של המשגיח ובעודו עמנו אלול היה משהו אחר לגמרי. אצלו אלול היה מתחיל כבר מחודש אב, כולו היה יראת שמים, הוא פחד מהקב"ה פחד נורא שהקרין על כל מי שהיה סביבו, הוא היה מפחיד. ובזמנו אכן יכלו לעשות חתונות באלול, מכיוון שאז כולם היו מרגישים כל היום אלול, התפילות, המוסר, הכל היה באווירה אחרת לגמרי משאר השנה, היה שיחות וכולם הרגישו אלול, וגם אם היה חתונה באווירה הכללית זה לא הפריע לישיבה, אמנם הוא לא אהב את זה, ולא היה מגיע לחתונות, אבל היה חתונות באלול. אחר שנסתלק מעמנו המשגיח, והנה עובר עוד ועוד אלול בלי המשגיח, והיה הרגשה שהמצב של אלול עובר מן העולם, ונהיה היסח הדעת מהמצב של אלול, ולכן עמד רבינו הגדול ותיקן שלא יהיה יותר חתונות בישיבה באלול. התקנה הזאת לא באה מחוזה, היא באה מחולשה, כיוון שהיה ירידה באווירה של אלול, ואם היו ממשיכים כך - יכול להשתכח כל תורת אלול בישיבה, לכן הוצרך לתקן תקנה זו.

כשהוא היה - המצב היה 'חי', אחר כך כשנפטר הכל נהיה חולה, הוא אמר שכשאדם רוצה להיות עשיר הוא חולה, כל תאוה היא מחלה, וכשיש מחלות ולא לוקחים רפואה המצב לא טוב.

המשגיח לא היה עושה דבר לעצמו

נתפלל שבזכותו נוכל להמשיך לחיות לפי רוחו, וידוע כשכשיש אדם חולה והולכים להתפלל על קברו של רבנו המשגיח זה פועל ישועות, יש שם מופתים, ובוודאי שזכותו יכולה להשפיע ולעזור לנו. וחשבתי שכדאי שכל אחד ילמד ביארציטי משנה או שתים לעילוי נשמתו, רבינו יחזקאל ב"ר יהודה ליב הלוי זצוק"ל, ובוודאי שזה יועיל.

ביום השנה הראשון למרן הרב זללה"ה המשגיח דיבר, ואמר שפשיטא שצריך לעשות משהו לעילוי נשמתו, הכרת הטוב, וסיפר שהוא שובר כל יום איזה מידה לזכותו, איזה רצון לעילוי נשמתו. זה היה דרכו.

רבנו הגדול מרן האבי עזרי זצוק"ל אמר פעם שהמשגיח כל היום עושה דברים נגד רצונו, זה היה מציאותו בעולם, שום דבר לא עשה לעצמו, הכל בשביל השם יתברך.

יהיו הדברים לעילוי נשמתו, ותהיה נשמתו צרורה בצרור החיים.

באומרו שהוא מתפלל בכל ליבו, ומפריע לו צרתו של האחר, ובאמת אותו אחד כבר התרפא.

המשגיח היה גר בדירה מתחת בית המדרש 'פרלמן', פעם אחת הדלת נתקעה ובחור קפץ למרפסת ופתח את הדלת, והמשגיח אמר לבחור הזה שיש לו הכרת הטוב אליו, ולכן הוא מעיר לו שהוא לא הגיע בזמן לתפילה. זה היה ההכרת הטוב שלו.

הוא היה חי כל הזמן עם הקב"ה, גם כשהתעסק עם רוחניות וגם כשאכל וישן, שכינה כנגדו כל הזמן. וכשה נמצא הכל אחרת, התפילה אחרת, הלימוד אחר, היינו רואים אותו בתפילה, התפילות של ראש השנה ויום כיפור היו עבודה גדולה, היה מפחיד להסתכל על פניו, ראינו אותו לנגד עינינו, וכשה מומלנו כל ההתנהגות היא שונה.

בישיבה אין שום מעמד מלבד מעמד תורני

מאז ומקדם בישיבה לא שרים זמירות בסעודות בשבת, (בימים נוראים היו שרים "זכרנו לחיים", אבל בשבת לא היו שרים), ואמרו בשמו של המשגיח שטעם הדבר שיתכן בחור שידוע לשיר יהיה לו מעמד מכח שירתו, למרות שבלימוד אין לו מעמד וזה יכול להפריע למהלך של הישיבה, בישיבה אסור שתהיה שום שאיפה אחרת מלבד לימוד התורה (שמעתי שאחד מתלמידי המשגיח אמר שאין זה מהמשגיח, אבל כך אמרו בזמני בישיבה בשמו).

מי שמכניס לישיבה עסקנות הוא פוגע בכלל ישראל

רבינו מרן המשגיח זצוק"ל היה מקפיד שלא יהיה בישיבה שום זכר לעסקנות, ואמר פעם שמי שמכניס לישיבה עסקנות הוא פוגע בכלל ישראל, הישיבה נועדה רק לתורה ויראת שמים, אסור להכניס שום דבר אחר, רק זה בונה את האדם.

האסון להצליח בעולם הזה

המשגיח הסביר שזה אסון להצליח בעולם הזה, האדם נהיה דבוק לעולם הזה ומי יודע לאן זה יגרור אותו. אפשר לקחת דוגמא מדורינו, אדם קונה מחשב, ואפשר לכתוב בו חידושי תורה, אבל אפשר גם להיגרר מזה לדברים אחרים, צריך לברוח מכל הדברים הללו.

פעם רצו להביא לו מזגן, אבל הוא לא רצה, וזה לא שהוא חיפש לסבול, הוא אמר שיקח לו כמה ימים להתרגל לזה, וחבל לו על הזמן. עד עכשיו הוא יודע איך הוא עובד את ד', אבל הוא לא יודע מה יהיה עם מזגן, איך צריך אז לעבוד את ד', ויתכן שיקח לו כמה ימים להתרגל וללמוד איך עובדים את ד' עם מזגן, ולכן הוא לא רצה את זה.

ומהצד השני, פעם היה בחור שהיה חולה וכשהבריא היה אסור לו לאכול מאכלים מסוימים, זה היה אכפת לו, והשתתף בצערו. הוא עצמו בקושי הכיר טעמים באוכל, אבל לאחר זה היה אכפת לו.

השיחות

כל שיחה היתה על יראת שמים, מידות, תפילה, אמונה, על תורה הוא היה מדבר מעט, הוא אמר שטבעו של האדם הוא להילחם במידות, בתורה נלחמים פחות, אבל המידות הוא ממש נגד טבע האדם, ולכן הוא מדבר על המלחמה היותר גדולה.

המשגיח היה מדבר גם על תורה, פעם אחת התקיימו בחירות בתחילת חודש אלול, וכל המצב של אלול היה באווירה כזאת. באלול היה מוסר ארבע שיחות בשבוע, שני בערב, רביעי בערב, ליל שבת ומוצאי שבת, ובשיחה הראשונה הוא אמר שאין לו מה להגיד, הבחורים לא בענין, קודם שילמדו כמה ימים, ורק אחר כך יהיה אפשר לדבר על אלול, לא שייך לדבר על אלול לבחורים שמגיעים ישר מהרחוב. אצלו ההבדל בין בין הזמנים וזמן היה הבדל של גהינום וגן עדן, הוא אמר שהרחוב מלא בכפירה, מלא פריצות.

עוד אמר המשגיח זצוק"ל בנוגע לבחירות, שאם בחור רוצה לראות אם עבד לשם שמים או לא, יתבונן איך הוא חוזר אחר כך, אם יוצא לו מזה חיזוק הרי מצוה גוררת מצוה ואם לאו הרי שלהיפך ח"ו.

הדאגה מענייני השידוכים

הנה מהמפסידים הגדולים להכרת האדם את מקומו האמיתי בחיי העולם הבא, הוא ריבוי הטרדות והדאגה לצרכיו, ועל ידי זה נמשך

י"ל ע"י מכון 'צור התורה'
לתרומות והנצחות:

02-302-4186

לקבלת הגיליון מידי שבוע באמייל:
mzh0747@gmail.com

לדגל השמחה השרויה במעונו של מורינו
הגאון רבי אהרן יוסף קרלנשטיין שליט"א
בהולדת נכדו נ"י בן לחתנו
הרה"ג ד' יהונתן ליפא שפירא שליט"א
בברכה שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים

לעילוי נשמת

הרבנית מרת נחה וינטרניץ ע"ה
אשת הגאון רבי אשר מנחם זצ"ל
נלב"ע יום שלישי י"א אדר א' תשפ"ד
התנח נ"י צאצאיה ה"ו

נתרם לעילוי נשמתו הטהורה של

רבינו מרן המשגיח רבי יחזקאל ב"ר יהודה
ליב הלוי לזווינשטיין זצוק"ל
נלב"ע י"ח אדר תשל"ד